

Sygn. akt III UK 38/15

POSTANOWIENIE

Dnia 15 września 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Przemyśle
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem zainteresowanych: Z. G., L. Ż., D. F., R. K., A. W.
o ustalenie podstawy wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 15 września 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 15 października 2014 r., sygn. akt III AUa 1476/13,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 października 2014 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w sprawie z odwołania Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Przemyśle (dalej jako: „odwołująca się”) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie oddalił apelację odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyśle z dnia 16 września 2013 r., oddalającego odwołania odwołującej się od decyzji ZUS Oddziału w Rzeszowie z dnia 15 września 2010 r., którymi organ rentowy stwierdził obowiązek płatnika - odwołującej się uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy

zainteresowanych przychodu z tytułu wynagrodzenia za przeniesienie praw autorskich w okresach i kwotach wskazanych w poszczególnych decyzjach.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną; skargę oparto na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że: „zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 29 maja 2014 r. sygn. akt III AUa 62/14 w sposób oczywisty narusza przepisy prawa w szczególności art. 18 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 1, art. 4 pkt. 9 art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 12 ust. 1, art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych...”. W ocenie autora skargi „...skarga winna być przyjęta i podlegać rozpoznaniu także ze względu na fakt, że w sprawie pojawiają się zagadnienia prawne i zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, a dotyczy to w szczególności wykładni art. art. 18 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 1, art. 4 pkt 9 art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 12 ust. 1, art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Dodatkowo uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca zwraca uwagę na wadliwość wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, która jej zdaniem jest oczywista pomimo podjęcia przez Sąd Najwyższy w Warszawie uchwały w następstwie zwrócenia się przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie do Sądu Najwyższego z zapytaniem prawnym. Zdaniem wnioskodawczynie sytuacja prawna zainteresowanych nie odpowiada stanowi faktycznemu opisanemu w uzasadnieniu do uchwały i samej uchwale Sądu Najwyższego, gdyż w przypadku zainteresowanego skorzystano z prawnie dopuszczalnej możliwości przeniesienia na pracownika autorskich praw majątkowych na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W tym zakresie wnioskodawczynie zwraca uwagę na to, że teza uchwały Sądu Najwyższego dotyczy jedynie ustalenia tego, iż wynagrodzenie za pracę z tytułu nabycia przez pracodawcę z mocy prawa

autorskich praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania przez niego obowiązków ze stosunku pracy stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe. W przedmiotowej sprawie strony stosunku pracy skorzystały z możliwości przewidzianej w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i zawarły umowę o przeniesieniu tych praw. Oznacza to, że należy przyjąć, iż wynagrodzenie z tytułu nabycia przez pracodawcę autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie „pojawiają się zagadnienia prawne” (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), „zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących wątpliwości w orzecznictwie” (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.); przy czym twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej autor skargi wiąże z naruszeniem wskazanych przepisów prawa, na tle których jednocześnie – jak to określa skarga – „pojawiają się zagadnienia prawne” oraz sugerowana potrzeba wykładni.

Taka konstrukcja uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wadliwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wykluczają się, gdyż skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964). W postanowieniu z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia. W uzasadnieniu powołanego postanowienia Sąd Najwyższy podkreślił, że w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Jak wskazano w uzasadnieniu postanowienia z 21 października 2008 r., II PK 158/08, LEX nr 738506, przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną podziela przedstawione wyżej stanowisko judykatury w zakresie omawianej kwestii.

Niezależnie od tego wskazać trzeba, że powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub

procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Dla uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona nie jest zatem wystarczające twierdzenie skarżącego, że tak jest, ani zarzucenie naruszenia przepisów postępowania i prawa materialnego w taki sam sposób, jak wykazano w podstawie skargi. Z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika bowiem konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Innymi słowy, w celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy wykazać „oczywistość skargi kasacyjnej” przez odwołanie się do argumentacji, która *prima facie* wskazuje, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało z oczywistym naruszeniem prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2007 r., II CSK 184/07, z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07, z 10 lipca 2007 r., II UK 45/07, niepublikowane, z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109), co prowadziłoby do uwzględnienia skargi kasacyjnej, a takich argumentów nie można doszukać się w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie do rozpoznania.

O oczywistej zasadności rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przekonuje jedyne w tym zakresie twierdzenie jej autora o wadliwości „wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, która jej zdaniem jest oczywista pomimo podjęcia przez Sąd Najwyższy w Warszawie uchwały w następstwie zwrócenia się przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie do Sądu Najwyższego z zapytaniem prawnym”.

Autor skargi poza zacytowanym wyżej twierdzeniem nie przedstawia w formie odrębnego wyводу argumentacji, którą wykazałby na czym miałyby polegać sugerowana sprzeczność zaskarżonego rozpatrywaną skargą kasacyjną wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11, OSNP 2012 nr 15-16, poz. 198.

Zamiast tego ogranicza się do twierdzenia, że „w przedmiotowej sprawie strony stosunku pracy skorzystały z możliwości przewidzianej w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i zawarły umowę o przeniesieniu tych praw. Oznacza to, że należy przyjąć, iż wynagrodzenie z tytułu nabycia przez pracodawcę autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe”.

Takie twierdzenie jest prostym zaprzeczeniem podstawie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie. Nie uwzględnia w swojej konstrukcji zasadniczego stanowiska zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym Sąd drugiej instancji stwierdził nieważność na podstawie art. 58 § 1 k.c. zawartych przez zainteresowanych umów w zakresie aneksu numer 1 do umowy o pracę oraz umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych. Sąd drugiej instancji uzasadniając swoje stanowisko stwierdził – dzieląc stanowisko Sądu pierwszej instancji -, że analiza treści umów będących przedmiotem w sprawie (aneksu numer 1 do umowy o pracę, jak i umowy o przeniesienie praw autorskich majątkowych) uprawnia do stwierdzenia, że nie stanowią one ani sytuacji pogorszenia, ani polepszenia stanu posiadania zainteresowanych w stosunku do stanu, który mogliby oni uzyskać przez zastosowanie ogólnych zasad określonych w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Umowy te bazują bowiem na polach eksploatacji obejmujących pracownicze obowiązki wynikające z treści umowy o pracę i w swej istocie nie stanowią o dającej się zauważyć odrębności uregulowania w stosunku do tego przewidzianego ustawą. Przeciwnie należy zauważyć oraz podkreślić ich duże podobieństwo i jednocześnie potwierdzić istnienie u stron zawierających aneks i umowy o przeniesienie praw autorskich majątkowych dość jednoznacznego zamiaru określenia stanu prawnego wynikającego z mocy ustawy umownie. Takie działanie nie może zostać

zaakceptowane i musi być ocenione jako mające na celu obejście prawa. Skutkiem powyższej oceny jest stwierdzenie nieważności zawartych umów w zakresie obejmującym aneksy numer 1 oraz umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych przy zastosowaniu art. 58 § 1 k.c.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zaś zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, ICBSN 2009 nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencki, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Przedstawienie istotnego zagadnienia prawnego wymaga jego precyzyjnego sformułowania przez wskazanie przepisu prawa materialnego lub procesowego, z którym jest związane, i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11). Nie ma wątpliwości, że skarżąca żadnego takiego zagadnienia nie sformułowała.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga natomiast - jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02 (niepublikowanym) - wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie. W przypadku powołania się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący ma obowiązek nie tylko określić przepisy wymagające wykładni, ale także wskazać poważne wątpliwości interpretacyjne wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości, bądź rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 listopada 2012 r., III SK 17/12 i

powołane tam orzecznictwo). Konieczne jest także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). Należy przy tym podkreślić, że chodzi o rozbieżności w wykładni, a nie w stosowaniu prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 września 2012 r., III SK 8/12, LEX 1238131). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie w sprawie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na tę przesłankę nie czyni zadość takim wymaganiom.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił jak w pkt 1 zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Odnosnie natomiast do wniosku organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego podnieść należy, że zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem, sformułowanym w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 27 października 1998 r., III CKN 805/98 (OSNC 1999 nr 4, poz. 79), za złożenie odpowiedzi na skargę kasacyjną adwokatowi lub radcy prawnemu przysługuje wynagrodzenie jak za sporządzenie i wniesienie skargi. Strona przeciwna może wnieść do sądu drugiej instancji odpowiedź na skargę kasacyjną w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi (art. 398⁷ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Nie stanowi odpowiedzi na skargę tak nazwane pismo procesowe, wniesione po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 16 maja 2002 r., IV CKN 1071/00, OSNC 2003 nr 9, poz. 120, 14 marca 2003 r., V CKN 1733/00, LEX nr 80249, czy 7 maja 2003 r., IV CKN 113/01, LEX nr 141392). W konsekwencji, nie wywołuje ono skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną (art. 167 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.). Ze wskazanych przyczyn nie może być uwzględniony wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, zawarty w piśmie określonym jako odpowiedź na skargę kasacyjną, które złożone zostało po upływie terminu do podjęcia tej czynności, bo dnia 23 lutego 2015 r., podczas gdy skargę kasacyjną odwołującej się doręczono organowi rentowemu w dniu 5 lutego 2015 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił jak w punkcie 2 sentencji.